

ادراک زیبایی و هویت شهر در پرتو تفکر اسلامی

محمدنقی زاده

شهرداری اصفهان (معاونت شهرسازی و معماری)، ۱۳۸۶

نویسنده در درآمد بر کتاب آورده است:

علی ایحال، مکتوب حاضر بر آن است تا موضوعاتی را در باب رابطه هویت و زیبایی شهر و ادراک آنها از سوی انسان (اعم از اهل شهر و بیگانگان) مطرح نماید، تا فتح بایی شود برای پرداختن به این موضوعات و سایر موضوعات مرتبط با آنها از سوی علما و محققان و هنرمندان، به ویژه در مجامع آموزشی و حرفه‌ای که اولاً بیشترین انتقاد را از وضع موجود ابراز می‌دارند. ثانیاً بیشترین نقش را در ایجاد وضع حاضر ایفا می‌کنند و ثالثاً تنها این گروه هستند که با تمهیدات و تدبیرهایی می‌توانند این وضعیت را به سمت اصلاح و ارتقای کیفیت هدایت کنند، یا (خدای ناکرده) آن را از آنچه هست بدتر نمایند.

نویسنده در جهت رسیدن به اهداف مورد نظر کتاب را با یک مقدمه و مؤخره و ده فصل ارائه کرده است.

در فصل اول که به «مقدمات، کلیات و تعاریف» پرداخته، ابتدا با توضیح برخی انگیزه‌های نگارش کتاب تلاش کرده تا تعریفی دلخواه از بعضی تعابیر و اصطلاحات برای امکان مفاهمه با مخاطب ارایه دهد. کلیاتی در باب ادراک که در این فصل به همه یا اکثریت موضوعات مرتبط با ادراک اشاره‌هایی می‌شود تا با ایجاد امکان ادامه‌ی بحث، زمینه‌های مرتبط به جویندگان و طالبان شرح بیشتر، معرفی شوند. در فصل «ادراک حسی و نقش آن در فرآیند ادراک محیط» نویسنده با توجه به اهمیت دادن صاحب‌نظران به حواس انسان به عنوان ابزار اولیه گرفتن اطلاعات از محیط (به تبیین ادراک حسی و نقش آن در ادراک محیط پرداخته‌اند. به عبارتی هدف اصلی از وارد شدن به مباحث این فصل، نقش ادراک حسی در ظهور سایر مراتب ادراک برشمرده شده است.

«نقش حس بینایی در ادراک محیط» فصل چهارم کتاب را به خود اختصاص می‌دهد که به معروف‌ترین آراء در مورد جایگاه حس بینایی برای ادراک محیط و ویژگی‌های آن به ویژه ادراک هویت و زیبایی محیط و فضای زندگی انسان، اشاره شده است. سپس مفهوم و جایگاه فضای شهری در شهرها و فرهنگ ایرانی» در فصل پنجم مورد توجه قرار گرفته و در جهت ایجاد آمادگی برای ورود به بحث زیبایی و هویت تلاش بر آن است تا بارزهای فضای شهری در شهرها و فرهنگ ایرانی معرفی و روشن شود.

فصل ششم به «روند دگرگونی ویژگی‌های میدان در شهرهای ایرانی» پرداخته و نویسنده بر این باور است که در دوران معاصر، در پی ارتباط با غرب و نفوذ روش‌های زیست بیگانه، توسعه و پیشرفت فناوری و ورود آراء و نظریه‌های شهرسازی و هنری و زیبایی‌شناسی، فضاهای شهرهای ایرانی نیز تحت تأثیر قرار گرفته و دچار دگرگونی و استحاله‌ی هویتی و زیباشناختی شده‌اند و مبحث حاضر نیز به این روند دگرگونی می‌پردازد.

«انسان و زیبایی شهر» و «انسان و هویت شهر» دو فصل بعدی کتاب را شکل داده‌اند. ابتدا پس از تبیین و معرفی برخی ویژگی‌های اصلی زیبایی که از جهان‌بینی اسلامی و فرهنگ ایرانی استخراج شده‌اند، به تعریف شهر زیبا و جلوه‌های زیبایی در شهر می‌پردازد. سپس با توجه به جایگاه و گستردگی مراتب و ویژگی‌های آن به انسان، هویت و شهر پرداخته می‌شود تا نتایج آن بتواند محقق را در شناخت مراتب هویت و به ویژه تشخیص تجلیات آنها در شهر یاری رساند.

در دو فصل نهم و دهم نیز به «پیدایش نقش جهان: جلوه‌ای زیبا، از هویت تمدن ایرانی» و «ریشه اصطلاحات رایج در حوزه شهرسازی و معماری در فرهنگ ایرانی» مورد توجه قرار گرفته است.